

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1981/82: 16

om vissa frågor inom den allmänna försäkringen, m. m. (prop. 1981/82:199)

Propositionen

I proposition 1981/82:199 om vissa frågor inom den allmänna försäkringen, m. m. har regeringen (socialdepartementet)

dels föreslagit riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
4. lag om ändring i lagen (1981:692) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
5. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
6. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
7. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts i fråga om delpensionsbestämmelserna för uppdragstagare.

I propositionen föreslås vissa ändringar i fråga om förmåner och avgifter inom socialförsäkringssystemet för dem som vistas utomlands. Ändringarna har betydelse främst i de fall en svensk arbetsgivare har sänt ut anställda för arbete utomlands. Syftet med förslagen är bl. a. att minska antalet fall där socialförsäkring gäller i såväl Sverige som sysselsättningslandet och där socialavgifter dubbeldebiteras.

I detta syfte föreslås en precisering i fråga om bosättningsbegreppet på socialförsäkringsområdet. Enligt nuvarande praxis anses vid vistelse utomlands bosättningen här i riket vanligen orubbad under det första året även om utlandsvistelsen redan från början är avsedd att vara längre tid. Preciseringen innebär att bosättningen här i riket – och därmed försäkringen – anses bestå endast om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år.

De övriga ändringar som föreslås i fråga om förmåner och avgifter för utlandsanställda m. fl. innebär följande. Vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst och bestämmande av underlaget för arbetsgivaravgifter skall bortses från de lönetillägg som betingas av ökade levnadskostnader och andra särskilda förhållanden i sysselsättningslandet. I underlaget för den sjukpenninggrundande inkomsten skall inte ingå ersättning från en utländsk arbetsgivare för arbete som har utförts i arbetsgivarens verksamhet utom riket. Nuvarande begränsade ersättningsbelopp för läkarvård och sjukhusvård utomlands slopas.

I propositionen läggs också fram förslag i några andra frågor. Förslagen i

dessa delar innebär i korthet följande.

Vid bestämmande av avgiftsunderlaget för arbetsgivaravgifter skall bortses från ersättningar för skiljemannauppdrag i fall där parterna i skiljeförfarandet är av utländsk nationalitet.

Egenföretagare som är födda åren 1924–1926 och som vid utgången av år 1981 hade undantagande från ATP skall övergångsvis i likhet med yngre egenföretagare ges valmöjlighet i fråga om karenstid i sjukpenningförsäkringen till följd av att undantagandet obligatoriskt har upphört att gälla.

I lagarna om allmänna barnbidrag och om bidragsförskott införs en uppgiftsskyldighet för myndigheter m. fl. till allmän försäkringskassa. Den nya uppgiftsskyldigheten motsvarar den som nu gäller enligt lagen om allmän försäkring.

Regeringen tillsätter enligt nuvarande bestämmelser assessorstjänster hos försäkringsrätterna. I fortsättningen skall det ankomma på försäkringsrätterna själva att tillsätta dessa tjänster.

Slutligen anmäls i propositionen en fråga om bestämmelserna om delpension för vissa uppdragstagare.

Ändringarna föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 juli 1982.

De i propositionen intagna lagförslagen är följande.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 §, 3 kap. 2 § och 11 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Försäkrade enligt denna lag *äro* svenska medborgare, *så ock de* som utan att vara svenska medborgare *äro* bosatta i riket.

Utländsk sjöman på svenskt handelsfartyg är försäkrad för tilläggspension även om han ej är bosatt i riket.

Såvitt angår försäkringen för tilläggspension är den som enligt 11 kap. 6 § tillgodoräknats pensionspoäng försäkrad, även om han ej längre uppfyller förutsättningarna enligt första eller andra stycket.

Sjukpenninggrundande inkomst är den inkomst i pengar eller naturaförmåner, i form av kost, bostad eller bil, som en försäkrad kan antas *för år räknat* komma att tills vidare få för eget arbete, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). Den sjukpenninggrundande inkomsten fastställs av försäkringskassan. Inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete skall därvid var för sig avrundas till närmast lägre hundratal kronor.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från sådan inkomst av anställning och

Föreslagen lydelse

1 kap. 3 §

Försäkrade enligt denna lag *är dels* svenska medborgare, *dels personer* som utan att vara svenska medborgare *är* bosatta i riket. *En försäkrad som lämnar Sverige skall fortfarande anses vara bosatt i riket, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år.*

3 kap. 2 §

Sjukpenninggrundande inkomst är den *årliga* inkomst i pengar eller naturaförmåner, i form av kost, bostad eller bil, som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). *Som inkomst av anställning räknas dock inte ersättning från en arbetsgivare som är bosatt utomlands eller en utländsk juridisk person, om arbetet har utförts i arbetsgivarens verksamhet utom riket.* Den sjukpenninggrundande inkomsten fastställs av försäkringskassan. Inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete skall därvid var för sig avrundas till närmast lägre hundratal kronor.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från sådan inkomst av anställning och

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

Nuvarande lydelse

annat förvärvsarbete som överstiger sju och en halv gånger *det vid årets ingång gällande* basbeloppet. Det belopp som sålunda skall undantas skall i första hand räknas av från inkomst av annat förvärvsarbete. Ersättning i pengar eller naturaförmåner för arbete som någon utför för någon annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, såvida ersättningen under ett år uppgår till minst 500 kronor, anses som inkomst av anställning. I fråga om ersättning som utgör inkomst av rörelse som bedrivs av den som utför arbetet eller av jordbruksfastighet som denne brukar, gäller vad nu har sagts endast under förutsättning att den försäkrade och den som utger ersättningen är ense om detta. I nu angivna fall skall den som utför arbetet anses såsom arbetstagare och den som utger ersättningen såsom arbetsgivare. Kan ersättning för arbete för någon annans räkning under året inte antas uppgå till minst 500 kronor, skall ersättningen från denne inte tas med vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten i annat fall än då den utgör inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet.

Beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten skall, där förhållandena inte är kända för försäkringskassan, grundas på de upplysningar som kassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som kan framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Inkomst av arbete för egen räkning får ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. Om inkomsten helt eller delvis utgörs av naturaförmåner i form av kost och bostad, skall dessa förmåner uppskattas efter de regler som tillämpas vid beräkning av preliminär skatt. Värdet av naturaförmån i form av bil skall uppskattas enligt de grunder som gäller för värdering av förmånen vid debitering och uppbörd av arbetsgivaravgift till sjukförsäkringen.

11 kap.
2 §

Med *inkomst av anställning* avses den lön i pengar eller naturaförmåner, i form av kost, bostad eller bil, som en försäkrad har fått såsom arbetstagare i allmän eller enskild

Föreslagen lydelse

annat förvärvsarbete som överstiger sju och en halv gånger basbeloppet. Det belopp som sålunda skall undantas skall i första hand räknas av från inkomst av annat förvärvsarbete. Ersättning i pengar eller naturaförmåner för arbete som någon utför för någon annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, såvida ersättningen under ett år uppgår till minst 500 kronor, anses som inkomst av anställning. I fråga om ersättning som utgör inkomst av rörelse som bedrivs av den som utför arbetet eller av jordbruksfastighet som denne brukar, gäller vad nu har sagts endast under förutsättning att den försäkrade och den som utger ersättningen är ense om detta. I nu angivna fall skall den som utför arbetet anses såsom arbetstagare och den som utger ersättningen såsom arbetsgivare. Kan ersättning för arbete för någon annans räkning under året inte antas uppgå till minst 500 kronor, skall ersättningen från denne inte tas med vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten i annat fall än då den utgör inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet.

Med *inkomst av anställning* avses den lön i pengar eller naturaförmåner, i form av kost, bostad eller bil, som en försäkrad har fått såsom arbetstagare i allmän eller enskild

Nuvarande lydelse

tjänst. Till sådan inkomst räknas dock inte från en och samme arbetsgivare utgiven lön som under ett år ej uppgått till femhundra kronor. Såsom inkomst av anställning anses även

a) sjukpenning enligt denna lag eller lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrads inkomst såsom arbetstagar i allmän eller enskild tjänst,

b) föräldrapenning,

c) vårdbidrag enligt 9 kap. 4 §,

d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa,

e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

f) utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering i form av dagpenning,

g) timstudiestöd, inkomstbidrag och vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349),

h) delpension enligt lagarna (1975:380) och (1979:84) om delpensionsförsäkring,

i) dagpenning till värnpliktiga, vapenfria tjänstepliktiga och elever i bistånds- och katastrofutbildning under repetitionsutbildning, frivilliga som genomgår utbildning under krigsförbandsövning eller särskild övning inom värnpliktsutbildningen, läkare under försvarsmedicinsk tjänstgöring samt civilförsvarspliktiga.

j) utbildningsbidrag för doktorander,

k) timersättning vid grundläggande utbildning för vuxna,

l) livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande livränta som bestäms med tillämpning av sagda lag,

m) från Sveriges författarfond och konstnärnämnden utgående bidrag som ej är att hänföra till inkomst av annat förvärsarbete enligt 3 §, i den mån regeringen så förordnar.

I fråga om ersättning i pengar eller naturaförmåner som sägs i första stycket för arbete som någon utfört för någon annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn tas till lön eller annan ersättning, som den försäkrade har fått från en arbetsgivare, som är bosatt

Föreslagen lydelse

tjänst. Till sådan inkomst räknas dock inte från en och samme arbetsgivare utgiven lön som under ett år ej uppgått till femhundra kronor. I fråga om arbete som har utförts utomlands bortses vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst från sådana lönetillägg som betingas av ökade levnadskostnader och andra särskilda förhållanden i sysselsättningslandet. Såsom inkomst av anställning anses även

i) dagpenning till värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga under repetitionsutbildning, frivilliga som genomgår utbildning under krigsförbandsövning eller särskild övning inom värnpliktsutbildningen, läkare under försvarsmedicinsk tjänstgöring samt civilförsvarspliktiga,

*Nuvarande lydelse**Förelagen lydelse*

utom riket eller är utländsk juridisk person, endast i fall då den försäkrade sysselsatts här i riket eller tjänstgjort som sjöman ombord på svenskt handelsfartyg. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svenska medborgare, om svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, en svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riks försäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggspensionsavgiften.

Hänsyn skall ej heller tas till lön eller annan ersättning från främmande makts beskickning eller lönade konsulat här i riket eller från arbetsgivare, som tillhör sådan beskickning eller sådant konsulat och som inte är svensk medborgare. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svensk medborgare eller till den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, om en utländsk beskickning här i riket enligt av riks försäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggspensionsavgiften.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses såsom arbetsgivare.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

2. De nya bestämmelserna i 11 kap. 2 § tillämpas första gången vid beräkningen av pensionsgrundande inkomster för år 1982.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring**

Häri genom föreskrivs att 1 kap. 1 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Förelagen lydelse*

1 kap.

1 §²

Den som förvärvsarbetar är försäkrad för arbetsskada enligt denna lag.

Den som förvärvsarbetar *i verksamhet här i riket* är försäkrad för arbetsskada enligt denna lag.

Försäkringen skall även gälla den som genomgår utbildning i den mån utbildningen är förenad med särskild risk för arbetsskada. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter härom.

Annan förvärvsarbetande än arbetstagare är försäkrad under förutsättning att han är bosatt i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. De nya bestämmelserna tillämpas såvitt avser en arbetsgivares avgiftsskyldighet första gången i fråga om avgifter som hänför sig till utgiftsåret 1982.

¹ Lagen omtryckt 1977:264.

² Senaste lydelse 1981:693.

3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § lagen (1981:691) om socialavgifter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 4 §

Vid bestämmande av avgiftsunderlaget skall bortses från

1. ersättning till en och samme arbetstagare om den under året inte uppgått till 500 kronor,
2. ersättning till arbetstagare som vid årets ingång fyllt 65 år,
3. ersättning till arbetstagare vid sjukdom eller ledighet för vård av barn eller med anledning av barns födelse, till den del ersättningen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning som arbetsgivare får uppbära enligt 3 kap. 16 § eller 4 kap. 20 § lagen (1962:381) om allmän försäkring,
4. uppdragsersättning för vilken bevillningsavgift har erlagts enligt lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter,
5. ersättning som en arbetsgivare utgett till barn för arbete som utförts i hans förvärvsverksamhet, i de fall avdrag för ersättningen inte får göras vid inkomsttaxeringen,
6. ersättning till den del denna motsvarar kostnader i arbetet som arbetstagare haft att täcka med ersättningen, i den mån riksförsäkringsverket medger detta, *samt*
7. ersättning för tjänstgöring i verkskydd enligt 47 § tredje stycket civilförsvarslagen (1960:74), i den mån ersättningen utgör eller motsvarar dagpenning,

6. ersättning till den del denna motsvarar kostnader i arbetet som arbetstagare haft att täcka med ersättningen, i den mån riksförsäkringsverket medger detta,

7. ersättning för tjänstgöring i verkskydd enligt 47 § tredje stycket civilförsvarslagen (1960:74), i den mån ersättningen utgör eller motsvarar dagpenning,

8. ersättning för arbete som har utförts utomlands, till den del denna inte räknas som lön enligt 11 kap. 2 § första stycket lagen om allmän försäkring,

9. ersättning för skiljemannauppdrag i fall där parterna i skiljefördraget är av utländsk nationalitet.

Medgivande enligt första stycket 6 får lämnas endast om kostnaderna beräknas uppgå till minst en tiondel av ersättningen samt får avse arbetstagare i viss verksamhet eller, efter framställning av arbetsgivaren, viss eller vissa arbetstagare.

I fråga om inkomst från fåmansföretag skall föreskrifterna i punkt 13 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) tillämpas vid bestämmande av avgiftsunderlaget.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982 och tillämpas första gången i fråga om arbetsgivaravgifter som avser utgiftsåret 1982.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981:692) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till lagen (1981:692) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag² träder i kraft den 1 januari 1982.
2. Äldre bestämmelser i 3 kap. 11 § gäller fortfarande för försäkrade för vilka undantagande enligt 11 kap. 7 § i dess äldre lydelse ägt giltighet.

3. För försäkrade som är födda år 1923 eller tidigare och för vilka undantagande enligt 11 kap. 7 § i dess äldre lydelse ägt giltighet, gäller fortfarande bestämmelserna i 12 kap. 2 § och 15 kap. 1 § i deras förutvarande lydelse. För försäkrade som är födda år 1923 eller tidigare och för vilka sådant undantagande varit gällande under år 1981 gäller alltså äldre bestämmelser i 3 kap. 2 och 5 §§, 11 kap. 7 §, 13 kap. 2 § och 17 kap. 1 §. Anmälan som avses i 11 kap. 7 § första stycket i dess äldre lydelse får utan hinder av andra stycket nämnda paragraf återkallas med verkan från och med ingången av året näst efter det då anmälan har återkallats. Ny anmälan får inte göras.

4. Äldre bestämmelser i 11 kap. 2 och 6 §§, 19 kap. samt 20 kap. 4 § gäller fortfarande i fråga om avgifter som belöper på tid före ikraftträdandet.

5. Äldre bestämmelser i 3 kap. 2 § andra stycket gäller fortfarande i fråga om inkomst som belöper på tid före ikraftträdandet.

6. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som har ersatts av en bestämmelse i denna lag tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

Denna lag³ träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse av övergångsbestämmelserna 1981:1163.

² 1981:692.

³ 1982:000.

Föreslagen lydelse

2. Äldre bestämmelser i 3 kap. 11 § gäller fortfarande för försäkrade för vilka undantagande gällt enligt 11 kap. 7 § i dess äldre lydelse. Vid tillämpningen av 3 kap. 11 § skall till utgången av år 1982 bortses från åldersgränsen 55 år i fråga om försäkrade som är födda åren 1924–1926 och för vilka undantagande gällt under år 1981.

5 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag**

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §¹

Vad som är föreskrivet om riksförsäkringsverkets tillsyn över de allmänna försäkringskassorna äger motsvarande tillämpning i fråga om kassornas befattning med allmänna barnbidrag.

De närmare föreskrifter, som behövs för tillämpningen av denna lag, meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av riksförsäkringsverket.

Bestämmelserna i 20 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring om uppgiftsskyldighet för statliga och kommunala myndigheter, arbetsgivare och försäkringsinrättningar skall gälla i ärenden enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

¹ Senaste lydelse 1975:153.

6 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott**

Härigenom föreskrivs att 21 § lagen (1964:143) om bidragsförskott¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Vad som enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring är föreskrivet om riksförsäkringsverkets tillsyn över de allmänna försäkringskassorna äger motsvarande tillämpning i fråga om kassornas befattning med bidragsförskott.

Bestämmelserna i 20 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring om uppgiftsskyldighet för statliga och kommunala myndigheter, arbetsgivare och försäkringsinrättningar skall gälla i ärenden enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

¹ Lagen omtryckt 1976:277.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

I försäkringsrätt finns försäkringsrättsråd och försäkringsrättsassessorer. Försäkringsrättsråd *utnämnes och försäkringsrättsassessor förordnas av regeringen.*

Försäkringsrättsråd och *försäkringsrättsassessor* skall vara lagfarna. Föreligger särskilda skäl, får den som har god kännedom om socialförsäkringslagstiftningen utses till försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessor, fastän han icke är lagfaren.

Regeringen utnämner ett försäkringsrättsråd att vara chef för domstolen.

Föreslagen lydelse

5 §

I försäkringsrätt finns försäkringsrättsråd och försäkringsrättsassessorer. Försäkringsrättsråd *utnämns av regeringen. Försäkringsrättsassessorer förordnas av försäkringsrätten.*

Försäkringsrättsråd och *försäkringsrättsassessorer* skall vara lagfarna. Föreligger särskilda skäl, får den som har god kännedom om socialförsäkringslagstiftningen utses till försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessor, fastän han icke är lagfaren.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

I motion 1981/82:2446 av Gertrud Sigurdson m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om ett lagförslag i enlighet med förslagen i departementspromemoria S 1981:14 angående socialförsäkring för vissa utlandsanställda m. m.

I motion 1981/82:2469 av Sven Aspling m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådant tillägg i lagen om delpensionsförsäkring att med förvärvsarbete jämställs fackliga och politiska förtroendeuppdrag i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden vid riksmötet 1981/82

I motion 1981/82:189 av Sten Svensson (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av gällande bestämmelser om karenstid för sjukpenning när undantag från allmän tilläggs pension upphört att gälla i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1981/82:537 av Görel Bohlin (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en skyndsam omprövning av rätten till sjukpenning och vårdkostnader vid tillfällig vistelse utomlands.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från riksförsäkringsverket och Försäkringskassaförbundet.

I motion 1981/82:734 av Sonja Rembo (m) hemställs att riksdagen beslutar om sådan ändring i bestämmelserna om arbetsgivares ATP-avgift att, då fråga är om en arbetstagare som av en arbetsgivare med verksamhet här i riket utsänds till annat land för arbete för arbetsgivarens räkning eller i fråga om arbetstagare som omfattas av s. k. ATP-förbindelse, bortses från sådan del av ersättningen som betingas av ökade levnadskostnader och andra särskilda förhållanden i sysselsättningslandet.

I motion 1981/82:947 av Bengt Kindbom m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att förslag skyndsamt läggs fram med regler om ändrad karenstid för egenföretagare i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Inledning

I förevarande proposition tas upp ett flertal frågor inom den allmänna försäkringen. Förslagen berör i huvudsak vissa utlandsanställda och har bl. a. föranletts av en inom socialdepartementet upprättad promemoria (Ds S 1981:14) Socialförsäkring för vissa utlandsanställda m. m. Promemorian behandlar främst frågor om förmåner och avgifter inom socialförsäkringssystemet för arbetstagare som sänds ut av sin arbetsgivare för arbete utomlands. I promemorian föreslås en uttrycklig reglering beträffande de utsända och i samband därmed vissa konsekvensfrågor rörande andra kategorier.

Utskottet behandlar nedan under skilda rubriker de olika förslagen och de motioner som föranletts av förslagen. I sammanhanget tar utskottet också upp till behandling fyra motioner från den allmänna motionstiden.

Bosättningsbegreppet på socialförsäkringsområdet

Försäkrade enligt lagen om allmän försäkring är svenska medborgare samt personer som utan att vara svenska medborgare är bosatta här i landet. En försäkrad som är bosatt här skall fr. o. m. den månad han fyller 16 år vara inskriven hos allmän försäkringskassa. Någon närmare bestämning av bosättningsbegreppet finns inte i AFL. I praxis tillämpas emellertid den s. k. ettårsregeln. Denna innebär att anknytningen till det svenska socialförsäkringssystemet vanligen består under det första året efter avresan från Sverige även om utlandsvistelsen redan från början var avsedd att vara längre tid än

ett år. Inom arbetsskadeförsäkringen tillämpas enligt praxis såväl nämnda ettårsregel som den s. k. omvända ettårsregeln. Sistnämnda regel innebär att i de fall utländsk arbetsgivare sändt utländsk arbetstagare till Sverige för arbete så har arbetstagaren inte omfattats av den svenska arbetsskadeförsäkringen förrän ett år efter dennes ankomst till Sverige.

I propositionen föreslås en precisering av bosättningsbegreppet i syfte att minska antalet fall med dubbla avgifter eller dubbla förmåner. Förslaget, som överensstämmer med promemorians förslag, innebär att bosättningen här i riket skall anses orubbad endast i de fall där utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år. Den föreslagna bestämmningen av bosättningsbegreppet skall enligt propositionen införas i lagen om allmän försäkring. Även i andra författningar på socialförsäkringsområdet föreslås bosättningsbegreppet enligt AFL bli vägledande. Den föreslagna ettårsregeln avses också bli tillämplig i fråga om försäkringsskyddet enligt lagen om arbetsskadeförsäkring, vilket medför att regeln kommer att få betydelse även på avgiftssidan. I konsekvens härmed föreslås att även tillämpningen av den s. k. omvända ettårsregeln ändras så att en arbetstagare som av en utländsk arbetsgivare sänds hit för arbete som avses vara längre tid än ett år redan från början skall omfattas av den svenska arbetsskadeförsäkringen.

Utskottet har ingen erinran mot den föreslagna preciseringen av bosättningsbegreppet för den som är försäkrad enligt AFL och att detta bosättningsbegrepp blir vägledande även vid tillämpningen av andra författningar på socialförsäkringsområdet. Beträffande ettårsregelns tillämpning inom arbetsskadeförsäkringen föreslår utskottet att den nya lydelsen av 1 kap. 1 § lagen om arbetsskadeförsäkring ändras så att den på ett mer fullständigt sätt ger uttryck för de i propositionen förordade ändringarna. Utskottets förslag återfinns i bilaga 1 till betänkandet.

Pensionsgrundande inkomst vid arbete utomlands m. m.

Enligt gällande bestämmelser kan ATP intjänas av svenska medborgare även om de är bosatta utomlands under förutsättning att de arbetar i ett svenskt företag eller i ett utländskt dotterbolag där det svenska moderföretaget ingått en av riksförsäkringsverket godtagen ATP-förbindelse. För den som är utsänd av annan arbetsgivare än staten beräknas den pensionsgrundande inkomsten på hela anställningsinkomsten, vari kan ingå exempelvis ersättning för ökade levnadsomkostnader i sysselsättningslandet. För av staten utsänd personal ligger endast lönen enligt löneplanen till grund för beräkningen av den pensionsgrundade inkomsten. Beträffande avgiftsunderlaget för ATP-avgift gäller att staten betalar avgift inte enbart på kontantlönen utan också på värdet av andra utbetalda förmåner. Annan arbetsgivare betalar likaledes ATP-avgift för hela anställningsinkomsten.

I den under den allmänna motionstiden väckta motionen 734 av Sonja

Rembo begärs en ändring av bestämmelserna om arbetsgivares ATP-avgift enligt följande. För de arbetstagare som av en arbetsgivare med verksamhet här i riket sänds ut till annat land för arbetsgivarens räkning och för de arbetstagare som omfattas av s. k. ATP-förbindelse med riksförsäkringsverket skall vid bestämmande av avgiftsunderlaget bortses från sådan del av ersättningen som betingas av ökade levnadskostnader och andra särskilda förhållanden i sysselsättningslandet.

I propositionen föreslås, i likhet med förslaget i promemorian, att vid beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten för utsänd skall bortses från sådana delar av lönen som betingas av ökade levnadskostnader och andra särskilda förhållanden i sysselsättningslandet. Även avgiftsunderlaget för arbetsgivaravgifter skall beräknas med bortseende från dessa lönedelar. Bestämmelserna avser personal i svenska företags verksamhet i utlandet. I propositionen föreslås – utöver promemorieförslaget – att bestämmelserna även skall omfatta fall där verksamheten bedrivs i ett utländskt dotterbolag och där det svenska moderföretaget har tecknat ATP-förbindelse med riksförsäkringsverket.

Utskottet biträder propositionens förslag i nu behandlade delar. Utskottet finner att yrkandet i motion 734 härigenom har blivit tillgodosett.

Sjukpenning m. m. på grundval av utländska inkomster

För varje sjukpenningförsäkrad förvärvsarbetande fastställer försäkringskassan en sjukpenninggrundande inkomst. Denna inkomst har betydelse även för andra förmåner såsom föräldrapenning samt sjukpenning och livränta enligt lagen om arbetsskadeförsäkring. I inkomsten kan även ingå ersättning från en utländsk arbetsgivare.

Enligt propositionen skall som inkomst av anställning vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst inte räknas ersättning från en utländsk arbetsgivare för arbete som utförts i arbetsgivarens verksamhet utom riket.

Propositionen i nu berörd del har inte föranlett något motionsyrkande, och utskottet biträder förslaget.

Ersättningsbeloppen för sjukvård utomlands m. m.

Sjukvård utomlands ersätts i begränsad omfattning enligt kungörelsen (1962:388) angående ersättning för sjukvård utom riket enligt lagen om allmän försäkring. Läkarevård utom riket ersätts med tre fjärdedelar av läkarens arvode. Arvodet får dock inte beräknas till högre belopp än 25 kr., varför ersättningen blir högst 18 kr. 75 öre. Ersättning för sjukhusvård utomlands inkl. läkemedel får inte beräknas till högre belopp än 35 kr. per dag.

Departementschefen har i propositionen förordat att den nämnda ersättningsrätten upphör vid 1982 års utgång. Hon har därvid anfört att administrationen av nuvarande ersättningsregler kräver alltför stora kostnader i förhållande till utbetalda belopp och att frågan får en bättre lösning genom konventioner och privata försäkringar.

I motion 537 från den allmänna motionstiden begär Görel Bohlin en skyndsam omprövning av rätten till såväl sjukpenning som vårdkostnader vid tillfällig vistelse utomlands. Motionären pekar på att stora belopp varje år utbetalas till personer som insjuknat under utlandsvistelse vilket medför ett inte oväsentligt valutautflöde. Vidare är administrationskostnaderna för dessa utlandsärenden orimligt stora. De flesta utlandsresenärer tar, enligt motionären, en privat försäkring, och denna bör kunna täcka såväl det inkomstbortfall som uppstår som vårdkostnader. Vidare anför motionären att ett ganska omfattande missbruk av rätten till sjukpenning förekommer dels genom att köp av läkarintyg utomlands lär förekomma, dels genom att kontrollmöjligheterna för försäkringskassorna är mycket små.

Utskottet har, som tidigare nämnts, inhämtat yttranden över motion 537 från Försäkringskassaförbundet och riksförsäkringsverket.

Försäkringskassaförbundet har i sitt yttrande tillstyrkt den del av motionen som gäller slopande av rätten till ersättning för vårdkostnader utomlands samt avstyrkt den del som rör slopande av rätten till sjukpenning. Förbundet har därvid uttalat att det ibland kan vara svårt att bedöma rätten till sjukpenning vid tillfällig vistelse utomlands men att det inte finns skäl för ett generellt slopande av rätten härtill.

Av *riksförsäkringsverkets* yttrande framgår att inte heller verket har någon erinran mot att rätten till ersättning för vårdkostnader utomlands upphör. Vad sedan gäller rätten till sjukpenning vid vistelse utomlands har riksförsäkringsverket anfört i huvudsak följande. Verket genomförde under våren 1981 en undersökning om sjukpenning under vistelse utomlands. Undersökningen omfattade sjukfall som inträffat under tiden maj 1980–april 1981. Av undersökningen framgår att sjukpenning under utlandsvistelse utbetalades med ca 50 milj. kr. Vidare framgår att i de fall där insjuknandet skett utomlands har försäkringkassan i knappt 15 % av fallen funnit att sjukpenning inte skulle utgå. Verket framhåller att av ovan redovisat belopp har större delen betalats ut i Sverige efter den försäkrades hemkomst, och om de i proposition 1981/82:199 framlagda förslagen om ändring av bosättningsbegreppet leder till lagstiftning så kommer utbetalningarna till utlandet att minska än mer. De svårigheter som nuvarande regelsystem medför är snarare av administrativ art. Såsom påpekats i motionen är kontrollsvårigheterna betydande. Ärenden om sjukpenning utomlands kräver dessutom ofta ett mer omfattande underlag än normalt vilket leder till att handläggningen av sådana ärenden blir arbetskrävande. Mot bakgrund härav finner riksförsäkringsverket att en bestämmelse som innebär att rätt till sjukpenning endast föreligger vid vistelse i Sverige skulle leda till administrativa

förenklingar. En sådan regel skulle emellertid, om den gjordes undantagslös, innebära ett stort ingrepp i regelsystemet med en mängd olika konsekvenser. Skulle specialbestämmelser tillskapas så minskar de administrativa vinster. Ju fler undantag som skulle göras desto mer komplicerat skulle regelsystemet bli, vilket i sin tur skulle medföra en ökad administrativ belastning. Mot bakgrund av det anförda anser verket att motionens förslag i vart fall inte kan genomföras utan en ingående analys av konsekvenserna i materiellt och administrativt hänseende.

Utskottet har med hänsyn till det ovan anförda ingen erinran mot att ersättningsrätten för sjukvård utomlands upphävs. Utskottet vill härvid fästa uppmärksamheten på att man nu på europeiskt plan efter ett initiativ från Europarådet har lyckats åstadkomma en ramkonvention om sjukvårdsförmåner till personer som tillfälligt vistas i annat land. Konventionen innehåller grundläggande bestämmelser som avses bli utfyllda genom direkt avtal mellan de länder som tillträtt konventionen. Den står öppen för tillträde av alla europeiska stater och kan i framtiden också komma att tillträdas av utomeuropeiska stater. Konventionen har undertecknats av Sverige. Genom tillkomsten av denna multilaterala konvention vidgas väsentligt möjligheterna att avtalsvägen skydda dem som tillfälligt vistas utomlands vid sjukdom.

Utskottet finner att motion 537 såvitt gäller slopande av rätten till ersättning för vårdkostnader vid tillfällig vistelse utomlands blir tillgodosedd med vad ovan anförts. Vad härefter gäller den i motionen väckta frågan om rätt till sjukpenning vid tillfällig vistelse utomlands är utskottet införstått med de problem som kan uppstå genom att försäkringskassorna har begränsade kontrollmöjligheter. Enligt vad utskottet erfarit är frågan emellertid uppmärksammas av riksförsäkringsverkets s. k. uppföljningsgrupp. Denna grupp har till uppgift att följa upp vissa försäkringskassors handläggning av sjukskrivningar under utlandsvistelse. Utskottet anser att det finns anledning avvakta resultatet av denna uppföljning, och motionen bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Särregler för utsänd arbetskraft

Gällande lagstiftning saknar särskilda regler om förmåner för anställda som en svensk arbetsgivare har sänt ut för arbete utomlands.

I departementspromemorian har föreslagits att de utsända bör ges särskild status i fråga om förmåner av socialförsäkringsnatur utan anknytning till annars tillämpade regler om bosättning. Förslaget har lagts fram mot bakgrund av att nuvarande problem i frågan om de utsändas förmåner och anslutande avgifter för såväl den utsände som för arbetsgivaren knappast torde få en tillfredsställande lösning enbart genom konventioner. Den närmare innebörden av förslaget är följande i promemorian. Den anställde skall vara försäkrad som om han var bosatt och sysselsatt i Sverige under

förutsättning att utsändningsperioden inte överstiger tre år. För statligt anställda skall inte någon tidsgräns gälla. Medföljande familjemedlemmar skall likaledes vara försäkrade som om de vore bosatta här. Sjukförsäkringsförmånerna skall förbättras så att de faktiska kostnaderna för läkarvård, tandvård och sjukhusvård utomlands ersätts med avdrag för de patientavgifter som följer av svenska regler. Det föreslagna utsändningsbegreppet har konstruerats fakultativt så att arbetsgivare och arbetstagare genom kollektivavtal skall kunna komma överens om att bestämmelserna inte skall tillämpas. Möjligheten till undantagande genom kollektivavtal avser dock inte bestämmelserna om ATP.

I propositionen läggs inte fram något förslag om särregler för utsänd arbetskraft. Departementschefen har anfört att två av remissinstanserna – försäkringsöverdomstolen och riks försäkringsverket – har gjort invändningar från administrativ synpunkt mot promemorians förslag. Med hänsyn härtill och till att det föreslagna systemet inte innebär någon slutlig lösning på problemet med dubbla avgifter anser hon sig inte beredd att lägga fram något förslag i denna fråga.

Motionärerna i motion 2446 av Gertrud Sigurdsen m. fl. vill att riksdagen skall begära ett lagförslag i enlighet med promemorians förslag. I motionen anføres att promemorian utarbetades i samråd med parterna på arbetsmarknaden, varvid alla var överens om att den viktigaste förutsättningen för förslaget var förbättrade sociala förmåner för de utsända. Propositionen, som inte innehåller något förslag om särregler för utsända, föreslår emellertid en ändring av bosättningsbegreppet. Detta kommer enligt motionärerna att medföra en försämring för de utsända, eftersom de som är ute längre än ett år inte ens får behålla det otillfredsställande skydd som finns i dag. Vidare kan förutses att arbetsgivarna kommer att sträva efter kontrakt som är längre än ett år för att på så sätt komma billigare undan. Motionärerna anför slutligen att skulle någon särreglering för utsända ej komma till stånd så kommer benägenheten att åta sig utomlandsuppdrag att minska, och vidare kommer LO och PTK att tvingas avråda sina medlemmar från att ta dessa uppdrag.

Utskottet anser, i likhet med departementschefen, att det i promemorian framlagda förslaget inte löser problemen med dubbla förmåner resp. dubbla avgifter. Vidare anser utskottet att det bör finnas förutsättningar för arbetsmarknadens parter att nå en lösning av frågan avtalsvägen. Utskottet är således inte berett förorda ett genomförande av promemorians förslag till lagstiftning och avstyrker bifall till motion 1981/82:2446.

Avgiftsskyldighet för arvoden för skiljemannauppdrag

I socialförsäkringshänseende är parterna i ett skiljeförfarande att anse som uppdragsgivare i förhållande till skiljemännen. Uppdragsgivarna betalar arbetsgivaravgifter på utgivna ersättningar för uppdrag som har utförts här i

landet. Såväl svenska som utländska uppdragsgivare är skyldiga att betala avgifter.

I propositionen föreslås att vid bestämmande av avgiftsunderlaget för arbetsgivaravgifter skall bortses från ersättningar för skiljemannauppdrag i fall där parterna i skiljeförfarandet är av utländsk nationalitet. Någon avgiftsbefrielse skall således inte gälla i fall där en av parterna är svensk. Förslaget läggs fram med anledning av en framställning från Stockholms handelskammare och dess skiljedomsinstitut. Utgångspunkten i framställningen var att de krav på arbetsgivaravgifter som framställs mot utländska parter i skiljeförfaranden motverkar strävandena att förlägga internationella skiljeförfaranden till Sverige.

Utskottet har ingen erinran mot propositionen i nu behandlad del.

Val av karenstid för vissa egenföretagare

Fr. o. m. den 1 januari i år har möjligheten för egenföretagare att begära undantagande från ATP slopats (prop. 1980/81:178, SfU 1980/81:28, rskr 406). Övergångsvis har dock personer som är födda år 1923 eller tidigare möjlighet att välja om de vill stå kvar i systemet. Övriga med tidigare undantagande har fr. o. m. i år förts in i ATP-systemet och därmed också kommit att omfattas av sjukpenning- och arbetsskadeförsäkringarna. Enligt huvudregeln i 3 kap. 11 § AFL har de därmed automatiskt erhållit en karenstid av 93 dagar. Dock kan den som inte fyllt 55 år samt har god hälsa välja en försäkring med kortare karenstid eller utan karenstid.

Proposition 1980/81:178 grundade sig på ett förslag från pensionskommittén i betänkandet SOU 1977/78:46 Pensionsfrågor. Kommittén hade föreslagit att rätten att vara undantagen från ATP skulle upphöra fr. o. m. år 1979.

I två motioner som väckts under den allmänna motionstiden i år har frågan om ändrade regler vid val av karenstid för vissa egenföretagare tagits upp. Sten Svensson begär i motion 189 en översyn av gällande bestämmelser om karenstid för sjukpenning när undantagande från ATP upphört att gälla. Motionären anför att eftersom ändringen av bestämmelserna trädde i kraft tre år senare än kommitténs förslag, dvs. den 1 januari 1982, har de som är födda 1924–1926 hunnit fylla 55 år och har därför ingen möjlighet att välja kortare karenstid än 93 dagar. Denna orättvisa måste enligt motionären snarast undanröjas. Även motionärerna i motion 947 av Bengt Kindbom m. fl. anser att det missförhållande som råder för egenföretagare födda åren 1924–1926 i vad avser val av karenstid snarast bör rättas till. De begär ett skyndsamt förslag innefattande regler om ändrad karenstid för nämnda grupp egenföretagare. I sistnämnda motion ställs också krav på att alla berörda skall underrättas vid ändring av bestämmelserna.

I propositionen föreslås nu att även egenföretagare som är födda åren 1924–1926 och som vid utgången av år 1981 hade undantagand från ATP

skall övergångsvis få valmöjlighet i fråga om karenstid i sjukpenningförsäkringen. Den berörda gruppen egenföretagare skall underrättas av försäkringskassorna om denna valmöjlighet.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag som helt tillgodoser yrkandena i motionerna 189 och 947.

Skyldighet för myndigheter m. fl. att lämna uppgifter till försäkringskassorna i ärenden om barnbidrag och bidragsförskott

I 20 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring föreskrivs en skyldighet för myndigheter m. fl. att på begäran lämna försäkringskassorna uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av lagen. Denna bestämmelse är en sådan i lag föreskriven uppgiftsskyldighet som enligt 14 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) bryter sekretess hos myndighet. Någon motsvarighet till 20 kap. 9 § AFL finns inte vare sig i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag eller lagen (1964:143) om bidragsförskott.

Enligt propositionen skall bestämmelser om uppgiftsskyldighet motsvarande den i 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring införas i såväl lagen om allmänna barnbidrag som lagen om bidragsförskott. Bakgrunden till förslaget är en begäran från riksförsäkringsverket. Verket har därvid anfört att försäkringskassorna har stora problem när de behöver uppgifter i barnbidrags- och bidragsförskottsärenden. Många uppgifter i dessa ärenden är till följd av sekretessreglerna inte åtkomliga för kassorna utan den enskildes samtycke, och denne kan beroende på syftet med kassans begäran vägra att lämna sitt samtycke. Departementschefen, som av praktiska skäl förordar förslaget, anser inte att några integritetssynpunkter talar däremot eftersom det bör ligga i den enskildes intresse att utredningen i ett ärende blir fullständig.

Utskottet biträder propositionen även i nu behandlad del.

Tillsättning av assessorstjänster vid försäkringsrätterna

Tjänsterna som försäkringsrättsassessorer tillsätts av regeringen efter förslag från resp. försäkringsrätt.

I propositionen föreslås att det skall ankomma på försäkringsrätterna att själva tillsätta assessorstjänsterna. Förslaget läggs fram mot bakgrund av såväl de allmänna decentraliseringssträvandena i statsförvaltningen som att nuvarande förfarande vid tillsättning av assessorstjänsterna är alltför tidsödande och hämmar rätternas möjligheter att arbeta rationellt. Sistnämnda skäl är, framhåller departementschefen, särskilt angeläget med hänsyn till den besvärande balanssituation som råder vid försäkringsrätterna.

Utskottet ansluter sig till förslaget.

Delpensionsbestämmelser för uppdragstagare

Delpensionsförsäkringen trädde i kraft 1 juli 1976 och avsåg från början endast arbetstagare. Fr. o. m. den 1 januari 1980 har försäkringen utvidgats till att avse även egenföretagare och uppdragstagare. Vissa särregler gäller för egenföretagares och uppdragstagares rätt till delpension. Medan en arbetstagare får minska den normala arbetstiden med minst 5 timmar och ner till en återstående tid av i genomsnitt minst 17 timmar per vecka får egenföretagare och uppdragstagare endast minska arbetstiden med minst hälften under iakttagande av att arbetstiden efter minskningen måste uppgå till i genomsnitt minst 17 timmar. Underlaget för delpensionen utgör för en arbetstagare skillnaden mellan hans förvärvsinkomster under normal arbetstid före deltidsarbete och den beräknade inkomsten av deltidsarbete. Skillnaden mellan förvärvsinkomsterna får dock inte beräknas högre än skillnaden mellan sjukpenninggrundande inkomst före och efter arbetstidsminskningen. För egenföretagare och uppdragstagare beräknas pensionsunderlaget till hälften av den genomsnittliga pensionsgrundande – eller däremot svarande – inkomsten för de tre åren närmast före arbetstidsminskningen. För uppdragstagare vars inkomst är att hänföra till inkomst av tjänst beräknas dock pensionsunderlaget till hälften av den sjukpenninggrundande inkomsten före arbetstidsminskningen.

Utskottet har vid ett par tillfällen, senast under våren 1980 (SfU 1979/80:19), behandlat ett motionsyrkande av innebörd att arbetstagare som utför fackliga och politiska förtroendeuppdrag under tid då de är lediga från ordinarie arbeten och får vidkännas inkomstavdrag bör ha rätt till delpension enligt samma regler som gäller för arbetstagare. Utskottet avstyrkte därvid bifall till motionen. I en reservation yrkades dock att riksdagen med bifall till motionen skulle begära ett skyndsamt förslag till lagändring som skulle tillgodose syftet med motionen. Reservanterna anförde bl. a. att de svårigheter som i allmänhet föreligger att fastställa den normala arbetstiden för uppdragstagare inte föreligger för de uppdragstagare som avses i motionen eftersom den arbetstid som tagits i anspråk för uppdraget är registrerad hos arbetsgivaren. Riksdagen biföll reservationen (rskr 1979/80:337).

Regeringen överlämnade riksdagsskrivelsen till riksförsäkringsverket för övervägande i anslutning till ett i december 1979 lämnat uppdrag att redovisa erfarenheterna av då gällande regler samt de fr. o. m. den 1 januari 1980 tillkommande reglerna om delpension. Riksförsäkringsverket har i sin rapport – Erfarenheter av delpensioneringen t. o. m. augusti 1980 – redovisat svårigheterna i fråga om uppdragstagarnas ställning i delpensionshänseende. De största svårigheterna gäller dels avgränsningen av berörd personkrets, dels fastställande av normal arbetstid för dessa yrkesutövare. Vad gäller avgränsningen av de kategorier av fackliga och politiska förtroendemän som skall omfattas har verket – med hänsyn till frågans politiska karaktär –

överlämnat åt regeringen att utfärda bestämmelser härom. Beträffande frågan om fastställande av normal arbetstid har verket framhållit att det inte finns något samband mellan tiden för utförande av det fackliga/politiska uppdraget i dess helhet och tiden för ledighet från den vanliga arbetsplatsen. Mot bakgrund härav har riksförsäkringsverket lagt fram ett förslag som innebär att allt arbete som en anställd utför på grund av fackligt eller politiskt förtroendeuppdrag i delpensionshänseende skall anses som arbete som anställd.

I propositionen anför departementschefen att hon – mot bakgrund av svårigheterna att fastställa såväl inkomst som arbetstid – inte anser att man kan uppnå tillfredsställande resultat vare sig med motionärernas eller riksförsäkringsverkets förslag till lösning. Härtill kommer, anför hon, svårigheterna att avgränsa personkretsen främst vad gäller politiska förtroendemän. Departementschefen pekar också på att frågan om de förtroendevaldas pensionsförhållanden har behandlats av kommunaldemokratiska kommittén vars betänkande f. n. remissbehandlas samt att även pensionsbestämmelserna för vissa politiskt tillsatta statliga tjänster är under övertägande. Mot bakgrund av det anförda anser hon sig inte beredd att f. n. lägga fram förslag om ändring av gällande bestämmelser.

Motionärerna i motion 2469 av Sven Aspling m. fl. vidhåller att frågan går att lösa i enlighet med vad de tidigare föreslagit. De anser därför att riksdagen bör förnya sin begäran om förslag till ändring av lagen om delpensionsförsäkring i enlighet med av riksdagen tidigare fattat beslut.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att en tillfredsställande lösning varken kan uppnås genom motionärernas eller riksförsäkringsverkets förslag. Utskottet är emellertid införstått med att bestämmelserna om delpension i vissa fall kan leda till mindre tillfredsställande konsekvenser för de grupper uppdragstagare som äsyftas i motionen, och det synes enligt utskottets mening rimligt att frågan får en lösning. Det är därför önskvärt att regeringen låter utreda frågan i ett vidare sammanhang och därvid tar sikte även på andra grupper uppdragstagare än de som innehar fackliga och politiska uppdrag. Vad utskottet i detta avseende anför bör ges regeringen till känna. Utskottets ställningstagande innebär att utskottet avstyrker bifall till motion 2469.

Hemställen

Utskottet hemställer

1. beträffande *bosättningsbegreppet m. m. på socialförsäkringsområdet*
att riksdagen med anledning av propositionen antar dels det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring såvitt avser förslag till ny lydelse av 1 kap. 3 §, dels det av utskottet i bilaga 1 framlagda

förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetska-
deförsäkring.

2. beträffande *pensionsgrundande inkomst vid arbete utomlands m. m.*

att riksdagen med bifall till propositionen och med anledning av motion 1981/82:734 antar de i propositionen framlagda förslagen till dels lag om ändring i lagen om allmän försäkring såvitt avser förslag till ny lydelse av 11 kap. 2 §. dels lag om ändring i lagen om socialavgifter (1981:691) såvitt avser förslag till ny punkt 8 i 2 kap. 4 § första stycket,

3. beträffande *sjukpenning m. m. på grundval av utländska inkomster*

att riksdagen med bifall till propositionen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring i de delar som inte berörts under momenten 1 och 2 ovan.

4. beträffande *sjukvård och sjukpenning vid vistelse utomlands*
att riksdagen avslår motion 1981/82:537 i vad den inte är tillgodosedd genom vad som anförts i propositionen,

5. beträffande *särregler för utsänd arbetskraft*

att riksdagen avslår motion 1981/82:2446,

6. beträffande *avgiftsskyldighet för arvoden för skiljemannauppdrag*

att riksdagen med bifall till propositionen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen om socialavgifter i de delar som inte berörts under moment 2 ovan.

7. beträffande *val av karenstid för vissa egenföretagare*

att riksdagen med bifall till propositionen och med anledning av motionerna 1981/82:189 och 1981/82:947 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1981:692) om ändring i lagen om allmän försäkring.

8. beträffande *skyldighet för myndigheter m. fl. att lämna uppgifter till försäkringskassorna i ärenden om barnbidrag och bidragsförskott*

att riksdagen med bifall till propositionen antar de i propositionen framlagda förslagen till dels lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag, dels lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott.

9. beträffande *tillsättning av assessorstjänster vid försäkringsrätterna*

att riksdagen med bifall till propositionen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,

10. beträffande *delpensionsbestämmelser för uppdragstagare* att riksdagen med avslag på motion 1981/82:2469 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 18 maj 1982

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Maj Pehrsson (c), Helge Karlsson (s), Doris Håvik (s), Börje Nilsson (s), Gösta Andersson (c), Gullan Lindblad (m), Ulla Johansson (s), Arne Lindberg (c), Siri Häggmark (m), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Bibi Rosengren (c) och Kerstin Sandborg (fp).

Reservationer

Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Börje Nilsson, Ulla Johansson, Nils-Olof Gustafsson och Ingegerd Elm (alla s) har avgivit två reservationer.

1. Särregler för utsänd arbetskraft (mom. 5)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motion 1981/82:2446." bort ha följande lydelse:

Departementspromemorians huvudförslag innebär en uttrycklig lagreglering beträffande utsända arbetstagare i syfte att förbättra deras situation. I samband därmed föreslogs vissa konsekvensändringar för andra kategorier. I propositionen läggs emellertid inte fram något förslag om utvidgat skydd för utsänd arbetskraft men däremot förslag som bygger på de i promemorian förordade följdändringarna. De förslag som i promemorian avsåg andra kategorier än utsända har således genom propositionen kommit att omfatta även de utsända. Såsom framhållits i motion 2446 har förslaget om en ändring av bosättningsbegreppet därför medfört en försämring för de utsända i stället för den förbättring som var den viktigaste förutsättningen vid utarbetandet av promemoriaförslaget. Ett av propositionens huvudsakliga syften synes vara att ge arbetsgivare en lättnad i avgiftsuttaget retroaktivt från den 1 januari i år. Enligt utskottets mening borde syftet med promemorian, nämligen att ge gruppen utsända förbättrade förmåner inom socialförsäkringsområdet i första hand genom lagstiftning, ha fullföljts. När nu så inte har skett anser utskottet att riksdagen bör begära att regeringen gör nya överväganden i frågan och återkommer med förslag till riksdagen. Vad

utskottet anfört med anledning av motion 2446 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. beträffande *särregler för utsänd arbetskraft*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82:2446 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. *Delpensionsbestämmelser för uppdragstagare (mom. 10)*

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "motion 2469." bort ha följande lydelse:

Utskottet vidhåller sin tidigare redovisade ståndpunkt att det är orimligt att rätten till delpension för en arbetstagare, som samtidigt är facklig eller politisk förtroendeman och därvid är ledig med löneavdrag från sitt ordinarie arbete för att utföra uppdraget, skall bedömas enligt regler som gäller för egenföretagare. Såsom påpekats i motion 2469 kan det knappast heller ha varit reella sakskalet som grundat regeringens ställningstagande att avvisa såväl riksförsäkringsverkets förslag som det förslag som framlagts i den av riksdagen bifallna reservationen. I andra sammanhang har regeringen nämligen inte väjt för att införa regler som medfört en större administrativ arbetsinsats om bara det avsedda syftet uppnåtts. Enligt utskottets mening bör riksdagen därför på nytt begära att regeringen snarast förelägger riksdagen ett förslag till lagändring som tillgodoser syftet med motion 2469. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 10 bort hemställa

10. beträffande *delpensionsbestämmelser för uppdragstagare*
att riksdagen med bifall till motion 1981/82:2469 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring**

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse.

1 kap.

1 §²

Den som förvärvsarbetar *i verksamhet här i riket* är försäkrad för arbetsskada enligt denna lag.

Försäkringen skall även gälla den som genomgår utbildning i den mån utbildningen är förenad med särskild risk för arbetsskada. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter härom.

Annan förvärvsarbetande än arbetstagare är försäkrad under förutsättning att han är bosatt i Sverige.

Första stycket gäller även arbete som arbetstagare utför utomlands, om arbetet avses vara högst ett år och arbetstagaren är utsänd av en arbetsgivare med verksamhet här i riket.

Första stycket gäller ej om en utländsk arbetsgivare sänder arbetstagare till Sverige för arbete som avses vara högst ett år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. De nya bestämmelserna tillämpas såvitt avser arbetsgivares avgiftsskyldighet enligt 1 kap. 1 § fjärde stycket första gången i fråga om avgifter som hänför sig till utgiftsåret 1982.

¹ Lagen omtryckt 1977:264.

² Senaste lydelse 1981:693.